

การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา
ที่เป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี
SCHOOL ADMINISTRATION BASED ON THE PHILOSOPHY OF FICIENCY
ECONOMY OF EXCELLENT SCHOOL UNDER THE OFFICE
OF UDON THANI PRIMARY EDUCATION SERVICE

¹สิริพงษ์ รินเพ็ง, ²พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ และ ³ธีระพล เพ็งจันทร์

¹Siripong Rinpeng, ²Patcharin Chompuwiset and ³Teerapol Pengchan

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ประเทศไทย
Udon Thani Rajabhat University, Thailand

¹joecho567@gmail.com

Received: May 25, 2024; **Revised:** June 28, 2024; **Accepted:** August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการ ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาที่เป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการ ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาที่เป็นเลิศ ในภาพรวมจากการศึกษาโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 2 โรงเรียน ดังนี้ 1. การบริหารจัดการสถานศึกษา กระบวนการบริหารจัดการสอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษา ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพัฒนาบุคลากร ทั้งผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษา มีความรู้ ความ

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

³ รองศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

เข้าใจเกี่ยวตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีการติดตามผล พัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 2. การจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกำหนดโครงสร้างหลักสูตรจัดทำสาระการเรียนรู้ของสถานศึกษา ทบทวนเนื้อหาสาระสำคัญทั้ง 8 กลุ่มสาระสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีการติดตามผล พัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการด้วยความสมัครใจหรือจิตอาสา กิจกรรมมีความหลากหลายและเหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมของสถานศึกษา และมีการติดตามผล พัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 4. การพัฒนาบุคลากร การดำเนินงานของบุคลากร ครูได้รับการส่งเสริม ให้มีความรู้ความเข้าใจในแก่นของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก และมีการติดตามผล พัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 5. ผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรครู และนักเรียน น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้จนเกิดผลเป็นที่ประจักษ์ และมีการติดตามผล พัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : กระบวนการบริหารสถานศึกษา, ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาการบริหารสถานศึกษา, การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The purposes of this research were to; study the process of problems and how to solve the problems of school administration based on the philosophy of sufficiency economy Udon Thani Primary Education Service Area Office. The results of the research were as follows: processes, problems and how to solve the problems of school administration based on the philosophy of sufficiency economy of educational institutions under the Udon Thani Primary Education Service Area Office, from the study of the two schools, the case studies are as follows: 1 . School administration, consistent management process with the philosophy of sufficiency economy strategies and operational plans of educational institutions, develop personnel including executives, teachers and directors. 2. Teaching and learning management: focusing on education, analysis, information,

determine vision, commitment and goals, set up a curriculum structure to prepare the subject matter of the educational institution, review the 8 main contents based on the philosophy of sufficiency economy with continuous development and improvement. 3. Student development activities: Sufficiency economy philosophy is used in terms of organizing student development activities, carrying out voluntarily to diversity and appropriate for the social conditions of educational institutions, following development, and improving continuous operations. 4. Personnel development: personnel operations, teachers, promotion, including a good role model for children, continuous monitoring, development and improvement of operations. 5. The results/achievement of success, educational institutions, school administrators, teachers and students follow the philosophy of sufficiency economy and put into practice in order to continue developing and improving operations.

Keywords: administrative process; problems and solutions for school administration; educational institution administration according to the philosophy of sufficiency economy.

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทยในด้านต่าง ๆ ลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจจัดความยากจน สามารถสร้างพลังอำนาจของชุมชนและพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ ยกย่องความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทด้วยการสร้างข้อปฏิบัติในการทำธุรกิจที่เน้นผลกำไรระยะยาว ในบริบทที่มีการแข่งขันปรับปรุงมาตรฐานของธรรมาภิบาลในการบริหารงานภาครัฐ สามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของชาติ

สร้างภูมิคุ้มกันต่อสถานการณ์ที่เข้ามากระทบโดยฉับพลัน เพื่อปรับปรุงนโยบายต่าง ๆ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นใช้ในการวางแผนยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการเติบโตที่เสมอภาคและยั่งยืน ปลุกฝังจิตสำนึกความพอเพียงต้องมีการปรับเปลี่ยนค่านิยมและความคิดของคน เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาคนนอกจากนี้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้เน้นการพัฒนาคนในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ช่วยให้ผู้มีมนุษย์มีความพออยู่พอกิน พอใช้ พึ่งตนเองได้ และมีความสุขตามอัตภาพสามารถอยู่ร่วมกันในสังคม มีเสรีภาพในสังคม ไม่เบียดเบียนไม่เอาเปรียบ (ศูนย์ขับเคลื่อนสถานศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงศึกษาธิการ, 2559: 10)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) เป็นเครื่องมือหรือกลไกในการถ่ายทอดยุทธศาสตร์ชาติสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายในระยะยาว ให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่าง ๆ เพื่อให้ "ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ได้อาศัยหลักการและแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการบริหาร โดยสืบสาน รักษา ต่อยอดการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างมีเหตุผล ความพอประมาณ ภูมิคุ้มกันบนฐานของความรู้ คุณธรรม และความเพียร โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสถานการณ์และเงื่อนไขระดับประเทศและระดับโลก ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ และศักยภาพของทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศให้มีความสำคัญกับการเสริมสร้างความสมดุลในมิติต่าง ๆ ทั้งความสมดุลระหว่างการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศกับความสามารถในการพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคง ความสมดุลของการกระจายโอกาสเพื่อลดความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มคนและพื้นที่ และความสมดุลทางธรรมชาติเพื่อให้คนอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน รวมถึงการบริหารจัดการองค์ความรู้ต่าง ๆ ของประเทศให้พร้อมรับกับความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ นอกจากนี้ในการวางแผนและการขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติต้องอาศัยองค์ความรู้ทางวิชาการที่รอบด้านและพิจารณาด้วยความรอบคอบ ควบคู่กับการยึดถือผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และมุ่งมั่นผลักดันให้การพัฒนาระบบราชการที่ตั้งไว้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565: 110-140)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตระหนักเห็นความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการคิด ปลุกฝังการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้กำหนดเป็นจุดเน้นที่สำคัญโดยกำหนดในกลยุทธ์ที่ 2 ปลุกฝังคุณธรรมความสำนึกในความเป็นชาติไทย วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นกรอบแนวทางให้หน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัดใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนสู่สถานศึกษา ซึ่งมีระบบการกำกับติดตามการดำเนินงานระบุชัดเจนในคำรับรองการปฏิบัติราชการ อีกทั้งนวัตกรรมการจัดการศึกษาแนวทางการ

จัดการเรียนรู้โรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School) ได้กำหนดในสาระการเรียนรู้สู่ความเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากลสาระการเรียนรู้โลกศึกษา (Global Education) คือ เรียนรู้ถิ่นฐานสืบสานวิถีไทยมองไกลศึกษาโลกสืบโชคชะตามนุษย์ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการประยุกต์หลักคิดจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนทั้งสิ้นที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ นโยบายในการปฏิรูปการศึกษารอบที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) เป็นการปฏิรูปใน 4 ประเด็นประกอบด้วย พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550: 11)

การดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ถือเป็นหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ที่จะต้องดำเนินการขับเคลื่อน โดยเฉพาะระดับสถานศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติการที่สำคัญที่สุด ภารกิจหลักของสถานศึกษา คือ การบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ ในการดำเนินงานต้องมีความเชื่อมโยงตั้งแต่ระดับการบริหารสถานศึกษา และระดับปฏิบัติการเรียนการสอน ตลอดจนระดับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนอีกด้วย โดยสถานศึกษาสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี ระดับก่อนประถมศึกษา ถึง มัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีนโยบายในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา จากรายงานการประเมินภายนอก รอบที่ 4 ของบางสถานศึกษาที่ได้รับการประเมินแล้วนั้น พบว่า ปัญหาในการดำเนินการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ผ่านมา คือ 1) ด้านการบริหารจัดการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกระบวนการดำเนินงานภายในสถานศึกษาไม่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาเท่าที่ควร 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนขาดการส่งเสริมการนำหลักสูตรบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินการใช้จริง 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แต่ขาดการกำกับ ติดตาม และประเมินผลกิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) ด้านพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารและครูยังขาดความเข้าใจในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานภายในสถานศึกษา และ 5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ การกำหนดแนวทางในการประเมินผลการทำกิจกรรมหรือการดำเนินงานภายในสถานศึกษาไม่ชัดเจนเท่าที่ควรถึงแม้จะมีการประชุม สัมมนาและอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนการจัดการจัดการบูรณาการด้านการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญและเป็นภารกิจของผู้บริหาร คณะครู และนักเรียน ที่ต้องทำความเข้าใจอย่างจริงจัง เพื่อพัฒนาส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากข้อมูลทีกล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และบุคลากรทางการศึกษา เป็นปัจจัยที่สำคัญ ในการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังหลักคิดต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน ฉะนั้น ผู้บริหาร และครู ต้องมีความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน อย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาที่เป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยไปพัฒนาปรับปรุงทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และนำ ผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการ ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาที่เป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีพหุกรณีศึกษา จากโรงเรียนที่ได้รับรางวัลศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา จำนวน 2 โรงเรียน มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาที่เป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การดำเนินงานการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาที่เป็นเลิศ ต้องมีกระบวนการบริหารสถานศึกษา สู่ความเป็นเลิศที่ดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลสถานศึกษารางวัลโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา และแนวคิดการบริหารสถานศึกษาสู่สถานศึกษารางวัลโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลัก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ระดับประถมศึกษา ตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การบริหารจัดการสถานศึกษา หลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาบุคลากร และผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวคิดการบริหารสถานศึกษาสู่สถานศึกษารางวัลโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การสังเกต (Observation) การจดบันทึก (Field Note) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์และการตีความข้อมูลเพื่อค้นหาแบบแผนที่นำไปสู่การทำความเข้าใจแบบแผนการบริหารสถานศึกษาที่มีความเป็นเลิศของโรงเรียนที่ได้รับรางวัลโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา รวมทั้งการตีความเพื่อสรุปให้เห็นข้อค้นพบหรือคำตอบของโจทย์วิจัย การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การสังเกต (Observation) การจดบันทึก (Field Note) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

กระบวนการ ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาที่เป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA ในภาพรวมจากการศึกษาโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 2 โรงเรียน ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

กระบวนการบริหารด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา พบว่า มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1. งานนโยบาย โดยสถานศึกษามีการวางแผนการพัฒนาโดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำมาขับเคลื่อนในสถานศึกษาและติดตามนโยบายผ่านโครงการ แผนงาน และแผนปฏิบัติการประจำปีมีการ แผนงานทั้ง 4 ฝ่ายควบคู่วงจรคุณภาพ PDCA และสร้างการรับรู้แก่บุคลากรผ่านโครงการแผนงานและแผนปฏิบัติการประจำปี ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการติดตาม ประเมินผล รายงานผล และพัฒนางานด้านนโยบายอย่าง

ต่อเนื่อง 2. งานวิชาการ โดยสถานศึกษามีการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษาและมีแผนการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระทั้ง 8 สาระการเรียนรู้ โครงการและกิจกรรม โดยใช้วงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA มาบูรณาการณด้วย

ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่พบในด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา จะขึ้นอยู่กับขนาดและบริบทของสถานศึกษา เช่น โรงเรียนขนาดเล็กก็จะมีปัญหาด้านงบประมาณไม่เพียงพอ ซึ่งโรงเรียนมีวิธีการแก้ปัญหา คือ สถานศึกษาได้มีการเปิดตลาดนัดในโรงเรียนทุกๆ เดือน เพื่อเป็นการหารายได้ให้กับสถานศึกษา และมีการแก้ปัญหาต่างๆ ตามสภาพของปัญหาที่พบ และโรงเรียนขนาดใหญ่ก็จะมีปัญหาในการประสานและการสร้างเครือข่าย ซึ่งโรงเรียนมีวิธีการแก้ปัญหา คือ ก็ได้จัดให้มีเครือข่าย ความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และมีการแก้ปัญหาต่างๆ ตามสภาพของปัญหาที่พบ

2. องค์ประกอบที่ 2 ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กระบวนการบริหารด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น พบว่า สถานศึกษามีการจัดทำหลักสูตรและหน่วยการเรียนรู้โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปจัดการเรียนรู้ที่เน้นการศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูลกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กำหนดโครงสร้างหลักสูตรจัดทำสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดกำหนดเวลาเรียน จัดทำคำอธิบายรายวิชา จัดทำหน่วยเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่วงจรคุณภาพ PDCA เพื่อให้ครูผู้สอนนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้บูรณาการในการจัดการเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝังให้ผู้เรียน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่อย่างพอเพียง

ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่พบในด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับขนาดและบริบทของสถานศึกษา เช่น โรงเรียนขนาดเล็กก็จะมีปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงยังขาดผู้ที่มาให้ความรู้กับผู้เรียน ซึ่งโรงเรียนมีวิธีการแก้ปัญหา คือ ขอความอนุเคราะห์จากบุคลากรในท้องถิ่นให้มาช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และมีการแก้ปัญหาต่างๆ ตามสภาพของปัญหาที่พบ และโรงเรียนขนาดใหญ่ก็จะมีปัญหาในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยการบูรณาการการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งโรงเรียนมีวิธีการแก้ปัญหา คือ แบ่งการบริหารงานออกเป็นส่วนๆ เพื่อช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถติดตามได้ง่าย และนำผลมาปรับปรุงพัฒนาต่อไป และมีการแก้ปัญหาต่างๆ ตามสภาพของปัญหาที่พบ

3. องค์ประกอบที่ 3 ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กระบวนการบริหารด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น พบว่า สถานศึกษามีการวางแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีการดำเนินงานของสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักศักยภาพของตนโดยจัดกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี เพื่อปลูกฝังความมีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีความรัก สามัคคีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ สถานศึกษายังได้มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนจัดตั้งชุมนุมที่มุ่งจิตอาสาจิตสาธารณะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควบคู่วงจรคุณภาพ PDCA ซึ่งมีกระบวนการนำนโยบายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติ

ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่พบในด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนขึ้นอยู่กับขนาดและบริบทของสถานศึกษา เช่น โรงเรียนขนาดเล็กก็จะมีปัญหาการจัดการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา กระทั่งกับเวลาการจัดการจัดการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน ซึ่งโรงเรียนมีวิธีการแก้ปัญหา คือ มีการบูรณาการการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา คือ รายวิชาสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม

4. องค์ประกอบที่ 4 ด้านการพัฒนาบุคลากร

กระบวนการบริหารด้านการพัฒนาบุคลากรนั้น พบว่า สถานศึกษามีการจำทำแผนการด้านการพัฒนาบุคลากร และมีการดำเนินงานของบุคลากรต้องสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่วงจรคุณภาพ PDCA ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้สามารถดำเนินการประสานความร่วมมือกับเครือข่ายกับสถานศึกษาอื่นและประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีการจัดอบรม พาไปศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง มี 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1. การส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร สถานศึกษามีการจัดทำแผนงาน โครงการพัฒนาบุคลากรให้สามารถดำเนินชีวิตและปฏิบัติภารกิจหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรโดยจัดทำโครงการกิจกรรมเพื่อให้บุคลากรได้รับการพัฒนาตามศักยภาพอย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้มีการกำกับติดตาม ประเมินผล รายงานผล และพัฒนาการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 2. การติดตามและการขยายผล สถานศึกษามีการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่พบในด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนขึ้นอยู่กับขนาดและบริบทของสถานศึกษา เช่น โรงเรียนขนาดเล็กก็จะมีปัญหาบุคลากรครูไม่เพียงพอในการจัดกิจกรรมภาคสนาม ซึ่งโรงเรียนมีวิธีการแก้ปัญหา คือ ประสานงานและขอความอนุเคราะห์จากชุมชน และมี

การแก้ปัญหาต่างๆ ตามสภาพของปัญหาที่พบ และโรงเรียนขนาดใหญ่ก็จะมีปัญหาในการครูและบุคลากรทางการศึกษาบางส่วนยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งโรงเรียนมีวิธีการแก้ปัญหา คือ จัดอบรมเกี่ยวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และมีการแก้ปัญหาต่างๆ ตามสภาพของปัญหาที่พบ

5. องค์ประกอบที่ 5 ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

กระบวนการบริหารด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จนั้น พบว่า สถานศึกษาแสดงสิ่งสะท้อนผลลัพธ์จากการทำงานผ่านกระบวนการขั้นตอนการจัดทำสิ่งใดให้บรรลุผลสำเร็จจากการบริหารสถานศึกษา มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1. สถานศึกษา มีผลลัพธ์และภาพความสำเร็จของสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสถานศึกษาที่ร่มรื่น ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ มีฐานการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา รวมถึงสถานศึกษามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2. ผู้บริหารสถานศึกษา ผลลัพธ์และภาพความสำเร็จของผู้บริหารสถานศึกษาพอเพียงนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีคุณลักษณะเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับภูมิสังคมและสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงให้กับตนเอง และสร้างความตระหนัก สามารถนำไปถ่ายทอดและใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผู้บริหารยังลงมือปฏิบัติทั้งในโรงเรียนและปฏิบัติยังบ้านเรือนของผู้บริหารด้วยลงมือปฏิบัติจนบรรลุเป้าหมายสถานศึกษาตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดีผู้อื่น และมีความรู้ความสามารถพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทโรงเรียนมีการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ 3. บุคลากร ผลลัพธ์และภาพความสำเร็จด้านบุคลากรของสถานศึกษาสิ่งที่เห็นเป็นภาพชัดเจน คือ สถานศึกษาพอเพียงบุคลากรจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ ปฏิบัติตนสอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและมีจัดการทรัพยากรดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม

ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่พบในด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับขนาดและบริบทของสถานศึกษา เช่น โรงเรียนขนาดเล็กก็จะมีปัญหาขาดงบประมาณในการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งโรงเรียนมีวิธีการแก้ปัญหา คือ สร้างรายได้ให้กับสถานศึกษา จากเปิดตลาดนัดในโรงเรียน และมีการแก้ปัญหาต่างๆ ตามสภาพของปัญหาที่พบ และโรงเรียนขนาดใหญ่ก็จะมีปัญหาในผู้เรียนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งโรงเรียนมีวิธีการแก้ปัญหา คือ จัดกิจกรรมและจัดการเรียนรู้โดยสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปทุกกิจกรรม และมีการแก้ปัญหาต่างๆ ตามสภาพของปัญหาที่พบ

อภิปรายผล

กระบวนการการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาที่เป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA ในภาพรวมจากการศึกษาโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 2 โรงเรียน ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

กระบวนการบริหารด้านการบริหารจัดการสถานศึกษานั้น สถานศึกษามีการดำเนินงานโดยสถานศึกษามีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และมีการสั่งการควบคุมและจัดการเพื่อใช้ทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วยงานด้านนโยบาย ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ และบริหารทั่วไป โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผลผลิตหรือผู้เรียนต้องมีคุณภาพสูงสุดและบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ สถานศึกษาได้มีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการกำหนดเป็นนโยบายมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา การกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ของโรงเรียน โดยมีการมุ่งเน้นให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีแต่ละปีการศึกษา มีการออกคำสั่ง มอบหมายหน้าที่ของครูในการจัดการเรียนรู้ในงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและมอบหมายความรับผิดชอบงานโครงการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกิจกรรมต่าง ๆ ตามความถนัดและความสนใจของครูที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทและสภาพสังคมของสถานศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ จอห์น พงศ์ มงคลวานิช (2555: 22) กล่าวว่า การบริหาร คือ ศิลปะของการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยบุคคลอื่นในการมีส่วนร่วม การบริหารคือ การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกันปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันการบริหาร คือ การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกันทำงานเพื่อจุดประสงค์อย่างเดียวกัน การบริหารคือ กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกันดำเนินการให้บรรลุจุดประสงค์ ร่วมกันการบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลปะในการนำทรัพยากรการบริหาร (Administrative Resource) มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพการบริหาร คือ ศิลปะในการทำสิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ หมายความว่าผู้บริหารไม่ใช่ผู้ปฏิบัติแต่ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานจนเป็นผลสำเร็จตรงตามจุดหมายขององค์กรหรือตรงตามจุดหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว การบริหารเป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เช่นเดียวกัน สัมมา รัตนธัย (2560: 37) กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยอาศัยกระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การควบคุมและการดำเนิน การเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุดสอดคล้องกับ สุนทร โคตรบรรเทา (2560: 17) กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการในการ

ปฏิบัติงานกับคนและโดยคนเพื่อให้งานบรรลุ เป้าหมายขององค์กร เช่นเดียว กับที่ สอดคล้องกับ ซิมมอน (Simon, 1976: 59) กล่าวว่า การบริหารคือกิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมมือกัน ดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างร่วมกันและเช่นเดียวกับ

2. องค์ประกอบที่ 2 ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กระบวนการบริหารด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น สถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์กำหนดโครงสร้างหลักสูตร จัดทำสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดกำหนดเวลาเรียน จัดทำคำอธิบายรายวิชา จัดทำหน่วยเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดทำสื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ โดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้ครูผู้สอนนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้บูรณาการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะตามมาตรฐานตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสามารถสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การประยุกต์ใช้แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา การสร้างกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ประโยชน์ โดยปรับใช้อย่างเหมาะสมในสถานศึกษาเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกเยาวชนให้เห็นถึงประโยชน์ของการนำแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การจัดกระบวนการเรียนรู้และการบริหารจัดการโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบสามห่วง สองเงื่อนไข สี่มิติ ในแต่ละขั้นตอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างพอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดนุชา ปนคำ (2556: 190) ได้ทำการศึกษา การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรตามทฤษฎีการศึกษาเพื่อสังคมที่ดีกว่าเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาหลักสูตรตามทฤษฎีการศึกษาเพื่อสังคมที่ดีกว่าเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนประถมศึกษา ผลการพัฒนาหลักสูตรได้หลักสูตรมี 9 องค์ประกอบ ได้แก่ วิสัยทัศน์, หลักการและจุดมุ่งหมาย มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระและสาระการเรียนรู้โครงสร้างเวลา หน่วยการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยธิดา แก้วปลาต (2565: 175) ได้ทำการศึกษา แนวทางการบริหารหลักสูตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการวางแผนให้ครูจัดการเรียนการสอนและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่บูรณา

การตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5) ด้านการสร้างเครือข่ายระหว่างสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครอง ราชภัฏท้องถิ่นและเผยแพร่แลกเปลี่ยนความรู้ 6) ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ และ 7) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้

3. องค์ประกอบที่ 3 ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กระบวนการบริหารด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น ผู้เรียน สถานศึกษามีการวางแผนการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมพัฒนา เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักศักยภาพของตนโดยจัดกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี เพื่อปลูกฝังความมีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีความรักสามัคคีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้และการส่งเสริมให้ผู้เรียนจัดตั้งชุมนุมที่มุ่งจิตอาสา จิตสาธารณะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีกระบวนการนำนโยบายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติมีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การสร้างความตระหนัก การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะการนำไปประยุกต์ใช้และการประเมินผล โดยรูปแบบการพัฒนาสามารถพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผลและการมีภูมิคุ้มกันแต่สภาพการทำงานจริง อีกทั้งสถานศึกษาได้มีการกำกับติดตามการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องความคิดของ กัลป์ลีกา ศรีหาสาร (2561: 237) ได้ทำการศึกษา เรื่องรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่สถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศผลการวิจัยพบว่า 1) ผลศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่สถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศจากการสอบถามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า สภาพปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบหลักพบว่า สภาพปัจจุบันปัญหามากที่สุด คือ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านการบริหารจัดการ สถานศึกษาสำหรับความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบหลักพบว่า ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านผลลัพธ์ที่เกิดต่อชุมชนจากการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษา 2) สร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่สถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศพบว่า มีจำนวน 7 องค์ ประกอบหลัก มีองค์ประกอบย่อย 24 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา มีองค์ประกอบย่อย 6 องค์ประกอบ 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีองค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ 4) ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา มีองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ 5) ด้านการสร้างเครือข่ายและขยายผลมีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ 6) ด้านผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจาก

การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษา มีองค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบและ 7) ด้านผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อชุมชนจากการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษามีองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ ซึ่งสอดคล้องกับ เมรินทกาล พัฒนทรัพย์พิศาล (2563: 385) ได้ทำการศึกษา การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่จังหวัดในความรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 :พหุกรณีศึกษา รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 มีองค์ประกอบที่สำคัญที่จะต้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กันในการนำไปใช้บริหารจัดการสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย 1) คุณลักษณะ 3 คุณลักษณะ ได้แก่ 1.1) ความพอประมาณ 1.2) ความมีเหตุผล 1.3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดี 2) เงื่อนไขการตัดสินใจ 2 เงื่อนไข ได้แก่ 2.1) เงื่อนไข ความรู้ 2.2) เงื่อนไข คุณธรรมและ 3) การพัฒนา 5 ด้าน ได้แก่ 3.1) ด้านหลักสูตรที่มุ่งส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ มีเนื้อหาสาระการเรียนรู้ระดับสากลระดับชาติและระดับท้องถิ่น 3.2) ด้านการจัดการเรียนรู้มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายมีเวทีให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงออกอย่างต่อเนื่อง 3.3) ด้านการวัดและประเมินผล มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาการศึกษา 3.4) ด้านการบริหารจัดการมีการกระจายอำนาจและนโยบายนโยบายสู่การปฏิบัติมีการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะของบุคลากรและ 3.5) ด้านการพัฒนาวิชาชีพมีครูและบุคลากรเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ อำนวยความสะดวกและเข้าใจเป้าหมายของการจัดการศึกษายอมรับสิ่งใหม่เข้ารับการพัฒนาก้าวหน้า ด้านการใช้เทคโนโลยีผลการนำเสนอการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาครูและนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ต่อผู้ทรงคุณวุฒิปรากฏว่าผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นสอดคล้องกับความเป็นไปได้ทุกด้าน

4. องค์ประกอบที่ 4 ด้านการพัฒนาบุคลากร

กระบวนการบริหารด้านการพัฒนาบุคลากรนั้น สถานศึกษาได้มีการวางแผนการดำเนินงานของบุคลากรเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรและสามารถดำเนินการประสานความร่วมมือ กับเครือข่ายกับโรงเรียนอื่นและประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีการจัดอบรมการพาไปศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและการขยายผลในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาผลลัพธ์ภาพความสำเร็จด้านบุคลากรของสถานศึกษา เช่น เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจจัดการทรัพยากรดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมสอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกคน ในบางส่วนเนื่องจากในสายชั้นระดับปฐมวัยและประถมศึกษา ยังสามารถลงรากลึกได้ไม่มาก จึงมีบุคลากรบางส่วนอาจไม่สามารถปฏิบัติการแต่ในแง่ความรู้

ความเข้าใจและการเป็นแบบอย่างที่ดีบุคลากรทุกท่านทำได้ดี ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิชาทุกวิชาได้โดยเน้นคุณธรรม จริยธรรม ทุกคาบเรียนด้วยบุคลากรมีความเข้าใจและน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใช้ในการดำเนินชีวิต การบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด บุคลากรยังสร้างคุณค่าและความเชื่อ มั่นใจให้ผู้เรียนในสถานศึกษาของตนเอง จนเกิดผลลัพธ์เกิดการรับรู้ ร่วมกันโดยการสร้างเจตคติที่ตรงกัน ซึ่งสอดคล้องกับ วิษณุ ขวัญเพชร (2564: 178) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านน้ำลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 มีองค์ประกอบ 1) การจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านน้ำลาด พบว่า โรงเรียนได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการกำหนดหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตรอยู่เสมอ แต่ครูนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ไม่ครบทุกกลุ่มสาระ ครูขาดความรู้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และขาดทักษะในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้บูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและได้จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะกระบวนการ และ ด้านเจตคติ 2) การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านน้ำลาด ได้ดำเนินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการนิเทศภายในชั้นเรียน พบว่า ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการสังเกตพฤติกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ และผลการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก และ 3) ผลการประเมินการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านน้ำลาด พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการสูงขึ้น ครูมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก และมีความพึงพอใจในการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด

5. องค์ประกอบที่ 5 ด้านผลลัพธ์เป็นผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

กระบวนการบริหารด้านผลลัพธ์เป็นผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จนั้น สิ่งสะท้อนผลลัพธ์จากการทำงานผ่านกระบวนการขั้นตอนการจัดทำสิ่งใดให้บรรลุผลสำเร็จจากการบริหารสถานศึกษาซึ่งมีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1. สถานศึกษา ผลลัพธ์และภาพความสำเร็จของสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสถานศึกษาที่ร่มรื่นปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้รวมถึงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีประโยชน์ต่อประเทศชาติอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 2 ปี โรงเรียนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทุกด้านเน้นที่กระบวนการทำงานตามหลักปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียงยังขยายผลให้สถานศึกษาหน่วยงานอื่นและลงสู่ชุมชน 2. ผู้บริหารสถานศึกษา ผลลัพธ์และภาพความสำเร็จของผู้บริหารสถานศึกษาพอเพียง ควรมีคุณลักษณะเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับภูมิสังคมและสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงให้กับตนเองและสร้างความตระหนักและสามารถนำไปถ่ายทอดและใช้ในชีวิตรประจำวันได้พร้อมรับความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในอนาคต ผู้บริหารยังลงมือปฏิบัติทั้งในโรงเรียนและปฏิบัติยังบ้านเรือนของผู้บริหารด้วยลงมือปฏิบัติจนบรรลุเป้าหมาย สถานศึกษาตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดี

3.บุคลากร ผลลัพธ์และภาพความสำเร็จด้านบุคลากรของสถานศึกษาสิ่งที่เห็นเป็นภาพชัดเจน คือ ผู้มีความรู้ความเข้าใจจัดการทรัพยากรดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน เพื่อส่วนรวมสอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกคนในบางส่วน เนื่องจากในสายชั้นระดับปฐมวัยและประถมศึกษายังสามารถลงรากลึกได้ไม่มาก จึงมีบุคลากรบางส่วนอาจไม่สามารถปฏิบัติการแต่ในแง่ความรู้ ความเข้าใจและการเป็นแบบอย่างที่ดีบุคลากรทุกท่านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิชาทุกวิชาได้โดยเน้น คุณธรรมจริยธรรมทุกคาบเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ภิญโญ ทองเหลา (2553: 211) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาระบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำของครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพบว่าการสร้างระบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำของครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีกรอบแนวคิด หลักการ วิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติ สรุปได้ดังนี้กรอบแนวคิด มี 3 ด้าน ด้านองค์ประกอบภาวะผู้นำของครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของครูในการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4. ผู้เรียน ผลลัพธ์และภาพความสำเร็จของผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างสมดุลเหมาะสมทั้งในวัยเรียนและวัยทำงาน การปฏิบัติอาจเปลี่ยนไปตามบริบทของแต่ละคนจนประสบความสำเร็จของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2543*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2553). *การประกันคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ครูสภา ลาตพร้าว.
- กัลป์ลิกา ศรีหาสาร. (2561). *รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่สถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ*. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- กฤติเดช สุขสาร. (2560). *รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2555). *การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: วี.พรินท์
- ดนูชา ปนคำ. (2556). *การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรตามทฤษฎีการศึกษาเพื่อสังคมที่ดีกว่าเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนประถมศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เบญจา ยอดดำเนิน-ออดติง และกาญจนา ตั้งชลทิพย์. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ: การจัดการข้อมูล การตีความ และการหาความหมาย*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปิยธิดา แก้วประหลาด. (2565). *แนวทางการบริหารหลักสูตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1*. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ภิญโญ ทองเหลา. (2553). *การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาระบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำของครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เมรินทกาล พัฒนทรัพย์พิศาล. (2563). *การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่จังหวัดในความรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 : พหุกรณีศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วิชญ์ ขวัญเพชร. (2564). *การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านน้ำลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2*. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

- สัมมา รณิธย์. (2560). *หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- _____. (2564). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2560). *การบริหารการศึกษาหลักการและทฤษฎี (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน ดิสทริบิวเตอร์.
- Simon, Herbert A. (1976). *Administrative Behavior*. 3rd ed. New York: The Free.